

# DE GESCHIEDENIS VAN RADIO SMITS

## IN EEN NOTENDOP

Leo II Smits

*Mijn vader, Leonardus L.B. Smits werd geboren te Horst (Noord Limburg) op 11-10-1901. Het grootste gedeelte van zijn jeugd woonde hij in de Moost, een vijftien huizen tellend gebucht in de veenderij Asten, in de Grote Peel dus. Vader was daar hoofdopzichter in dienst van een bedrijf voor het afgraven en verwerken van turf.*

Ten behoeve van een turfstrooiselfabriek werd in 1886 een lichtmachine geïnstalleerd, aangedreven door een drie P.K. stoommachine, voor de verlichting van de fabriek en het fabrieksterrein. In de woning van de hoofdopzichter werd ook een lichtpunt geïnstalleerd.

Voor reparaties en veranderingen aan deze installatie kwamen vaak monteurs van Siemens uit Den Haag naar de Peel. Met deze monteurs trok Leo veel op en zij stimuleerden waarschijnlijk zijn interesse voor elektriciteit en aanverwante zaken.

Toen deze monteurs hem schemaboekjes



afb.1. Type A

meebrachten voor het bouwen van radio's, werd hij echt enthousiast en werd radio zijn grote hobby.

De toestellen, die hij bouwde, verkocht hij in zijn woonomgeving Griendtsveen,

Asten, Someren en Ospel. Hij bouwde verschillende types, waarop hij met witte verflaters zijn initialen aanbracht. Later liet hij hiervoor een messing naamplaatje maken. (zie foto's 1 t/m 3)

### LEO MAAKT VAN ZIJN HOBBY ZIJN BEROEP

In de zomer van 1926 huurt Leo het winkelpand Schoenmakersstraat 4 in Roermond voor de verkoop van radio's en onderdelen. Op 8 augustus van dat jaar laat hij zich inschrijven bij de Kamer van Koophandel in Roermond, onder de naam "Radio-Technisch Bureau Leo Smits".

De overgebleven sporen uit dat eerste jaar wijzen er op, dat hij er in slaagt zijn nog bescheiden winkeltje op gang te krijgen. Erg gemakkelijk was het niet, radio was nog niet echt populair bij het grote publiek en grotendeels een zelfbouwaangelegenheid. Er waren in 1926 al fabrieksradio's zoals NSF, Ducretet en Loewe maar in dat eerste jaar kwam de omzet bij mijn vader toch voornamelijk uit de verkoop van zelfgebouwde radio's en onderdelen. Strikt genomen was hij dus ook fabrikant. Verder verkocht hij radiobouwpakketten met schema's.

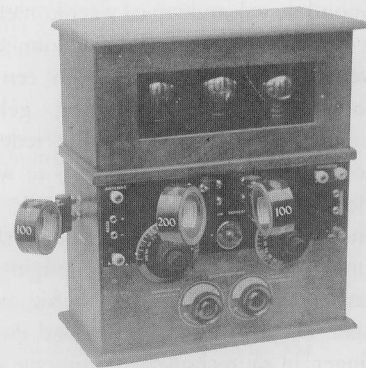
Om zijn omzetkansen te verbeteren stimuleerde hij ook enkele klanten bij hem tegen een aantrekkelijke korting onderdelen en bouwtekeningen te kopen, daar radio's van te bouwen en die dan voor eigen rekening te verkopen.

### DE EERSTE KLANTEN

In de beginperiode kwam zijn omzet voor een deel nog uit zijn vroegere woonomgeving. Een van zijn eerste klanten na de inschrijving bij de Kamer van Koophandel was Kortooms in Deurne, die op 15 september 1926 voor driehonderd gulden een radio kocht. In Roermond was ene La Fleur zijn eerste klant. Die kocht in zijn winkel voor twaalf gulden radio-onderdelen.

Een van de eersten uit Roermond die een

fabrieksradio kocht was baron de Bieberstein. De baron kwam in de eerste weken dat Leo er zijn winkel had elke morgen naar het tijdsein van de Eiffeltoren luisteren en controleerde dan zijn horloge,



afb.2. Type C

dat kennelijk altijd wel enkele seconden voor of achter liep. De baron liep dan vanuit Leo's winkel mopperend de Schoenmakersstraat over naar horlogerie Regter om er zijn horloge te laten bijstellen. Regter zal niet gelukkig zijn geweest met die moderne manier van tijdcontrole.

Deze baron kocht op 27 oktober bij Leo een Franse Fabrieksradio, merk Radialux, voor 650 gulden. Hij kon de tijdcontrole toen thuis doen. Misschien heeft hij ook wel een nieuw horloge gekocht.

Enkele maanden later slaagde Leo erin de alleenvertegenwoordiging voor Midden-Limburg te verwerven van de radiofabriek N.S.F., toen de grootste fabriek op dit gebied in Nederland.

### DE ZAKEN BLIJVEN GOED GAAN

Toen ook in de zomer van 1927 de zaken op de Schoenmakersstraat goed bleven gaan, trouwde Leo met zijn verloofde Cato Meevis uit Ospel.

Dat het goed ging bleek niet alleen uit de contracten met de N.S.F., maar ook uit die met Philips. Op 11 april 1927 bijvoorbeeld een contract voor de afname van weerstandskoppelingen; september 1927 een contract voor plaatsspanningsappara-

ten; december 1928 een voor Philips radio's.

Ook een advertentie in de Nieuwe Koerier van 1 en 3 december 1927 (leerjongen gevraagd) wijst er op dat er voldoende werk was.

### ADVERTEREN IS NOODZAAK

Leo maakte ook op allerlei manieren reclame om de naamsbekendheid van zijn zaak te vergroten. Zo vroeg en kreeg hij vergunning voor het plaatsen van een reclame-lichtbak aan de gevel van zijn winkel en adverteerde hij via een kwart pagina in gouddruk op de menu's van het Munsterhotel. Naast de geregeld in de Nieuwe Koerier verschijnende advertenties, plaatste hij ook geregeld annonces in de Sport Illustratie (het officieel orgaan der Federatie van R.K. voetbalbonden in Nederland).

Het resultaat was inderdaad een stijgende verkoop en het leek nodig naar een ander winkelpand om te zien.

### NAAR DE STEENWEG

Op 2 mei 1929 tekende Leo een huurcontract voor het pand Steenweg 19 te Roermond. In de Nieuwe Koerier van 27 augustus werd per advertentie de heropening van de zaak aangekondigd (afb. 4) Zo probeerde hij de concurrentie een stap voor te blijven, want die was er toen ook al. Leo had dan wel de alleenvertegenwoor-



afb.4

diging van N.S.F. radio, voor andere merken kon men bij verschillende radiozaken terecht. Zo adverteerde in die jaren de Firma Radio C. Waelbers uit Weert, de firma J. Janssen uit Roggel met Philips radio, Engelen-Stappers in de Hamstraat te Roermond ook met Philips radio en



afb.3. Type D

Musica ook in de Hamstraat met grammofoons en grammofoonplaten en als officieel Telefunken Servicestation was er de N.V/ A.Z.N.E.M. in de Begijnhofstaat in Roermond.

### TEGENSLAG

Toch stond er iets te gebeuren dat de schijnbaar onstuitbare groei van Radio Technisch bureau Smits zou afremmen.

De basis van het succes was de alleen vertegenwoordiging van N.S.F. voor bijna heel Midden-Limburg. Het hoofdagentschap voor een groot werkgebied bracht veel omzet; niet alleen uit eigen verkoop, maar ook door de verkoop aan subdealers die de door hen verkochte radio's via Radio Smits geleverd kregen. Hierdoor kon de omzet aardig oplopen, wat blijkt uit betalingen aan N.S.F. van 2000 gulden en een enkele keer van 7000 gulden. Dit alles wijst er op dat de zaken goed gingen, vooral als we weten dat de basiskorting op N.S.F. toestellen 40 % was en de korting op de omzet van de subdealers toch nog altijd 15 %. Maar de zekerheid die N.S.F. leek te bieden zou een schijnzekerheid blijken.

### HOE HET KWAM

In oktober 1925 nam Anton Philips het aandelenpakket van de reders, die de N.S.F. in 1918 hadden gesticht, over en werd daarmee in feite de eigenaar van de onderneming. Omdat Philips pas in 1927 zelf de fabricage en handel in radio-ontvangers startte, bleef N.S.F. gedurende de jaren twintig nog baas in eigen huis. Maar op 20 juni 1930 stelde Philips voor de N.S.F. verkooporganisatie op te heffen en in handen van Philips te doen overgaan.

Deze wisseling van de wacht zou voor de

N.S.F. vertegenwoordigers grote gevolgen hebben.

Op 1 September 1930 ontving radio Smits van de N.V. Philips een schrijven, waarin de overname van N.S.F. door Philips gemeld werd en waarin de voorwaarden werden gesteld waaronder het hoofdagentschap gehandhaafd kon worden.

Ten eerste was daar de verplichting minstens vijftig toestellen per jaar af te nemen, hetgeen een verhoging met tien toestellen betekende ten opzichte van het N.S.F. contract. De tweede voorwaarde hield een lagere basiskorting in, namelijk 25 %, met onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid van 10,5 % opslag. Dit was bij het oude contract zonder meer 40 %. De derde voorwaarde betekende een sterke inkrimping van het rayon. Ook de verplichting tenminste vier toestellen van het laatste type in voorraad te houden was nieuw. Zie afb.6

Al deze veranderingen brachten mijn vader nog al van zijn stuk. Hij accepteerde de nieuwe voorwaarden wel, maar hij kon er jaren later nog met verontwaardiging over spreken, waaruit blijkt hoe zeker hij zich waande voor wat zijn positie bij N.S.F. betrof.

Bij al deze veranderingen bleek al gauw, dat ook het ontwerpen en bouwen van radio's door de eigen ontwerpafdeling van N.S.F. snel tot het verleden zou behoren. Op dezelfde vergadering waarin Philips de verkooporganisatie overnam, werd besloten dat de op stapel staande nieuwe N.S.F. ontvanger, de Hilversum 3, de laatste echte N.S.F. ontvanger zou zijn. Alleen in de N.S.F. meubelfabriek werden nog enige tijd Philips' chassis in door N.S.F. ontwor-

pen kasten gebouwd.

### EEN NIEUWE KOERS

Zo verdwenen de N.S.F. radio's langzaam uit het assortiment van radio Smits om plaats te maken voor Philips toestellen en later ook Erres en Radio Bell.

In het nu volgende jaar deed Leo zijn best de klap te boven te komen. Hij concentreerde zich nu naast N.S.F. op de verkoop van Philips radio's. Maar ook de verkoop van door hem zelf gebouwde radio's en die van radioonderdelen werd nieuw leven ingeblazen.

Mede met het oog op de bouw van deze laatstgenoemde radio's kwam Guul Meeuwis naar Roermond, om bij zijn zus Cato en zijn zwager Leo te gaan wonen om mee te helpen met het bouwen van radio's. Guul had, na zijn studie aan het college in Weert, een opleiding van vijf maanden gevolgd in de textielbranche in Tilburg; niet de meest geschikte opleiding dus om in radio te gaan. Maar Guul zou ook niet lang blijven. Na mijn vader enige tijd geholpen te hebben, startte hij een taxi-bedrijfje.

### NAAR HERTEN

Al geruime tijd had Leo het idee dat hij zich in Roermond niet zo thuis voelde. De zaken gingen niet slecht, maar de klap van de N.S.F. affaire was hard aangekomen. Misschien had hij zich te veel blind gestaard op zijn hoofdgantschap bij N.S.F. Ook zal de financiële druk van het groter wordende gezin (zes kinderen inmiddels) hebben meegespeeld. Hoe dan ook, hij keek uit naar een woning buiten Roermond, die hij snel vond. En ondanks het feit dat het zakelijk gezien waarschijnlijk niet zo verstandig was, verhuisde Radio Smits in augustus 1934 naar het aan Roermond grenzende dorp Herten. Het nieuwe adres werd Herten no 70, zonder straatnaam dus, wat in die tijd voor een klein dorp normaal was.

Hier richtte hij zijn werkplaats in en deed het verder zonder winkel. Door de veranderde omstandigheden moest hij zijn verkoopmethode aanpassen. Had hij in Roermond vooral vanuit zijn winkel verkocht, nu moest hij het hoofdzakelijk hebben van adverteerders in combinatie met klantenbezoek. Verder zocht hij voor de sterk op de achtergrond geraakte N.S.F. een vervanger en vond die bij de

Algemeene Nederlandsche Radio Unie, kortweg A.N.R.U. genoemd. Met deze in Amersfoort gevestigde importeur van Bell Telephone Radiotoestellen sloot Leo een contract, waardoor hij alleenverteenwoordiger werd van Bell radio's voor de gehele provincie Limburg tegen een korting van 45 %.

### OORLOG

Zo werkte Leo door met wisselend succes tot in het eerste oorlogsjaar 1940. Vanaf dan zou het alleen maar slechter gaan. Door de oorlogsomstandigheden was er weinig animo om nieuwe dingen te kopen en ook een luxe artikel als de radio werd minder verkocht. Ook het feit dat hij het zonder auto moest doen (autogebruik zonder speciale vergunning werd door de bezetter verboden) zal aan de lagere omzet hebben bijgedragen.

Bovendien leverde de radioindustrie al snel geen radio's meer. De laatste door Philips gedurende de oorlog uitgebrachte radio's waren die uit de serie 1940/41.

Op 8 maart 1941 verkocht mijn vader zijn laatste nieuwe radio aan de dames Vincken uit Roermond. Vanaf dat moment moest hij zijn inkomen halen uit de verkoop van gebruikte radio's, zelfbouwradio's en repa-

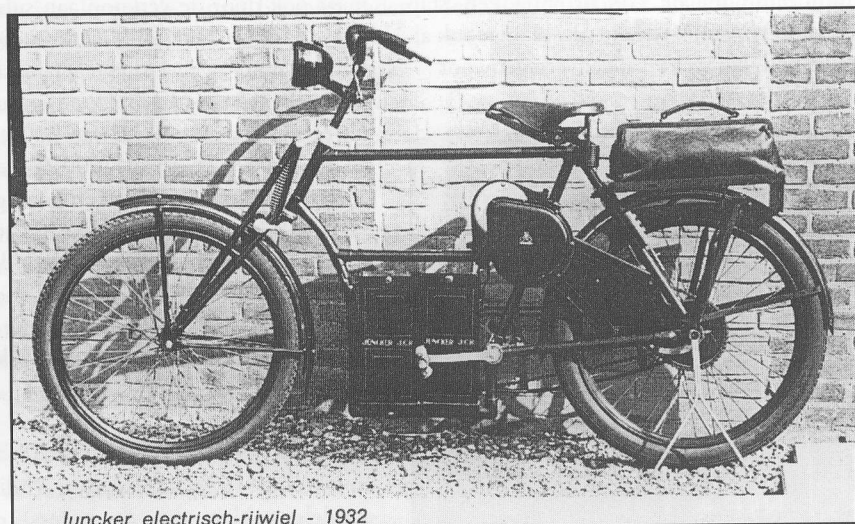
apparaat (voor kortegolfontvangst), op 13 mei 1943 kwam de grote klap. Op die datum verbood de bezetter het bezit van een radio en bepaalde dat alle radiotoestellen en onderdelen moesten worden ingeleverd. Alleen radiodistributie, zeg maar de stem van de bezetter, bleef bestaan.

### EEN ELEKTRISCHE FIETS

Hierdoor kwam de hele radiobranche in Nederland stil te liggen en zag ook Radio Smits zijn bron van inkomsten opdrogen. Mijn vader kwam de rest van de oorlog onder andere door, met de bouw van een tiental elektrische fietsen. Als basis hiervoor gebruikte hij het restant van een experiment, waarmee Burgers E.N.R. Rijwielfabrieken te Deventer een door Philips ontwikkelde elektrische fiets op de markt hadden proberen te brengen.

Bij Philips in Eindhoven had men namelijk in 1932 al zo'n fiets ontwikkeld. Na verschillende experimenten werden de productierechten hiervan door een vijftal Nederlandse rijwielfabrieken verworven. Een hiervan was de Burgers E.N.R. Fabriek, die ook een vestiging in Roermond had.

Zie afb 5.



afb.5

raties. Enkele dagen later, op 12 maart werden de Nederlandse radio omroepen ontbonden en kwamen alle frequenties ter beschikking van de Rijks-radio. Ook de dames Vincken zullen er niet blij mee zijn geweest dat Hilversum toen de spreekbuis werd van de Duitse bezetter.

Het ergste moest echter nog komen. Was er even een opleving geweest door de bouw van het populair geworden voorzetz-

Het project bleek echter al snel een doodgeboren kindje, zodat het ontwerp snel aan de kant werd gezet. Zo kwamen de restanten van dit experiment bij Burgers in Roermond in een vergeten hoek van de fabriekszolder terecht, waar Leo Smits ze vond.

Ook maakte hij een tijdlang looplampen, werkend op toen nog beschikbare lucht-

zuurstofbatterijen van Witte Kat. De lampen die hij hiervoor gebruikte waren fietslampen, overgebleven uit de partij fietsonderdelen die hij bij Burgers kocht. De derde pijl op zijn boog had helemaal niets meer met zijn beroep te maken, namelijk het verbouwen en verwerken van tabak (eigen teelt). Maar dat is een heel ander verhaal.

### TERUG VAN WEGGEWEEST

Op eerste Pinksterdag 13 april 1945 kwamen we terug uit Friesland, waar we door de Duitsers in januari onder dwang naar geëvacueerd waren.

Al snel werd de draad weer opgepakt en met helemaal niets opnieuw begonnen. Alles wat we onder de grond verstopt hadden bleek gestolen te zijn, ook de achtergehouden radiolampen en onderdelen. Een schenking van Philips van 1000 gulden maakte dit nieuwe begin iets gemakkelijker. Zeker weet ik het niet maar ik ga er vanuit dat elke Philipshandelaar in vergelijkbare omstandigheden dit kreeg.

Voor iemand die de omstandigheden van die tijd kent, is het haast ongelofelijk hoe snel Philips weer kon leveren. De eerste factuur die ik vond is van 6 juni 1945, voor levering van:

1 ontv app 208 U Fl. 127.50, RABAT 28 %  
6 Dyn zakl 7424 49.50 RABAT 24 %  
1 Philishave 7736 43.- RABAT 24 %

Op de factuur is de plaatsnaam Eindhoven doorgestreept en vervangen door een stempel: WILLEMSTAD, CURAÇAO. kantoor Eindhoven.

### NA 1945

Omdat aan de overstelpende vraag naar radio's niet te voldoen was, kocht mijn vader in Amsterdam een grote partij radio's.

Hij deed dit samen met zijn vriend en collega, Jerohm Helgers, die in Roermond op de Steenweg een radiozaak dreef onder de naam "RADIO HOME".

De enorm grote partij, zo'n 1000 stuks, een vrachtwagen vol, werd voor de helft bij Radio Home in Roermond en voor de helft bij Radio Smits in Herten afgeleverd. Deze, wat men toen noemde "P.T.T. - schrottoestellen" waren ongetwijfeld toestellen die door de bezetter in mei 1943 waren geconfiscieerd. Het grootste gedeel-

te was zeer oud en zou tegenwoordig voor ons verzamelaars interessant zijn. Toch werden ook veel van deze oudjes nog opgeknaapt en aan de man gebracht. Eerst werden echter de modernere toestellen in orde gemaakt en verkocht.

Later nam mijn vader het restant van de partij van Radio Home over en maakte ook hieruit nog heel wat toestellen compleet.

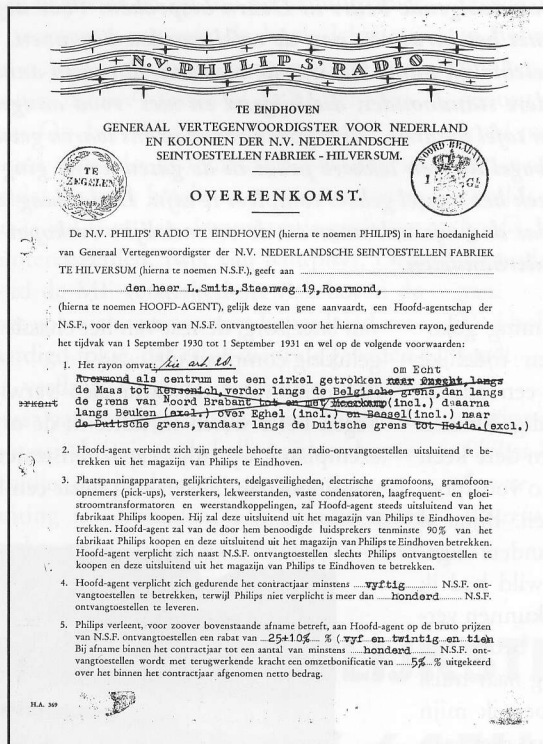
Doordat Philips in 1945 en 1946 slechts mondjesmaat radio's kon leveren, was de

en Radio Smits werd veroordeeld tot een geringe boete van f 25,- wegens genoemd feit. De kosten van berechting, alles te samen f 159,80 moesten door het afdelingsbestuur van de N.V.R.D. Noordlimburg worden voldaan aan N.V.-R.D. afdeling Noord-brabant, Willem-II-straat 92 Tilburg.

### DE LAATSTE JAREN

Radio Smits werkte met wisselend succes door tot in 1954 de televisie opkwam. Wij waren inmiddels verhuisd naar de Merumerkerkweg 16 in Herten. De komst van het nieuwe medium bracht een opleving in de branche. Het eerste tv-toestel werd op 5-2-1954 ingekocht, het was - hoe kan het anders - een TX 500 U.

Ook de televisie verkoop bleef mijn vader doen vanuit de particuliere woning. Enkele jaren later ging ik ook in de zaak werken en bouwden we achter het huis een reparatie werkplaats. Met de afmetingen van de kleuren tv's was werken in het woonhuis onmogelijk geworden. Tot 1980 werkte ik met mijn vader in de zaak en vanaf dat jaar ging ik alleen verder. Mijn vader overleed op 8-1-1994.



afb.6

vraag nog altijd groter dan het aanbod. Om hieraan toch te kunnen voldoen ging mijn vader radio's bouwen en kocht de onderdelen hiervoor bij "RADIO, IMPORT - EXPORT MAASTRICHT". Onder de merknaam Ebaret verkocht deze firma voorgebogen chassis, kasten, achterwanden en alle andere onderdelen die nodig waren om een goed ogende en goed werkende radio te bouwen.

Blijkbaar was dit bouwen een vergrijp tegen het "Bindend Besluit van de Nederlandse Vereniging van Radiodetailhandelaren". Mijn vader was waarschijnlijk niet eens op de hoogte van dit verbod. Bovendien produceerde hij hooguit 5 toestellen per maand en Philips kon niet eens aan de vraag voldoen. Toch was het Philips die in april 1947 om berechting vroeg voor deze overtreding tegen het bindend besluit. Er werd een onderzoek ingesteld

Het werd steeds moeilijker om als eenmanszaak gelijke tred te houden met de concurrentie en toen ik in juni 1989 de gelegenheid kreeg in de I.O.A.Z. regeling te stappen, aarzelde ik geen moment en liquideerde de zaak, hetgeen het einde betekende van "Radio Smits".

De I.O.A.Z. (= "VUT" regeling voor zelfstandigen) bood me, na beëindiging van de bedrijfsactiviteit, een uitkering tot de 65-jarige leeftijd, op basis van de wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte, gewezen, zelfstandigen.

Deze regeling bestaat inmiddels niet meer.

Trefwoorden:  
 Radio Smits  
 Roermond  
 Elektrische fiets